

Către Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România

dl. Președinte Gh. Florea

MEMORIU
cu privire la
NECESITATEA REGLEMENTĂRII AVOCATURII PRO BONO ÎN ROMÂNIA

Domnule Președinte Gheorghe Florea,

În numele Centrului de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului - ACTEDO, inițiator al centrului de asistență juridică Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului, vă prezentăm câteva argumente în favoarea unei simplificări a cadrului juridic care permite avocaților să presteze activități juridice pro bono în România și a înlăturării limitărilor aduse acesteia prin norma metodologică nr. 1 privind procedura aplicării prevederilor art. 71 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului este un centru de asistență juridică pro bono specializat în domeniul drepturilor omului, care are ca scop **facilitarea accesului la justiție al grupurilor vulnerabile din România**. În cei mai bine de 2 ani de activitate (din decembrie 2014) am primit 200 de solicitări de asistență juridică și am reușit să facilităm accesul la justiție al c. 150 de beneficiari (copii cu dizabilități, persoane afectate de violență domestică, persoane de etnie romă, persoane cu boli cronice etc.), punându-i în legătură directă cu avocați *pro bono* din mai multe regiuni ale țării, ca urmare a colaborării eficiente dintre ACTEDO și aceștia, în total 66 de persoane. În tot acest timp, am constatat că există o **nevoie semnificativă de a asigura servicii juridice minime, în mod gratuit, pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile**, dat fiind faptul că multe dintre acestea nu pot beneficia de sistemul de ajutor public judiciar existent la ora actuală în România. Momentan, proiectul nostru poate asigura doar o mică parte din cererea crescândă de servicii de asistență juridică pe care am observat-o în urma activității desfășurate.

Impactul acestui proiect a fost recunoscut la nivel European, Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului primind Premiul European pentru Impact Pro Bono Local la Forumul European Pro Bono 2016, ca recunoaștere a contribuției deosebite în promovarea avocaturii pro bono și a accesului la justiție în România. De asemenea, aportul proiectului pentru promovarea accesului la justiție a fost recunoscut și premiat în cadrul Galei Societății Civile din România 2016, unde Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului a primit Premiul III la categoria Apărarea drepturilor individuale/colective.

I. Impedimente privind accesul la justiție al grupurilor vulnerabile ce decurg din norma metodologică nr. 1/2016 privind procedura aplicării prevederilor art. 71 alin. (2) din Legea nr. 51/1995

Principala prevedere a normei metodologice nr. 1/2016 se referă la reglementarea procedurii de acordare a asistenței juridice cu titlu gratuit (pro bono). Norma prevede obligativitatea înaintării de către avocatul care dorește să acorde asistență juridică cu titlu gratuit, a unei cereri

de acordare a asistenței juridice către Decanul Baroului, pentru fiecare caz în parte, urmând ca aceasta să fie aprobată de către Decan înainte ca asistența juridică să poată fi acordată. Este important de notat faptul că aprobarea cererilor de către Decanul Baroului este discreționară, acesta fiind ținut să ia în considerare posibilitățile materiale ale solicitantului în numele căruia este făcută cererea.

Considerăm că **această reglementare are ca efect limitarea accesului la justiție și îngreunarea acordării de asistență juridică pro bono**, pentru următoarele motive:

- Decanul Baroului are dreptul exclusiv de a aproba cererile de asistență juridică gratuită – risc de așteptare îndelungată pentru un aviz favorabil, în condițiile în care timpul este de multe ori un factor critic în cazurile care privesc încălcări ale drepturilor fundamentale
- Cererile de asistență juridică gratuită pot fi aprobate doar „în cazuri de excepție”, în condițiile în care există dovada „lipsei de mijloace materiale” a solicitantului și dacă „drepturile persoanei lipsite de mijloace materiale ar fi prejudiciate prin întârziere”. Norma nu specifică, însă, care sunt cazurile excepționale sau ce înseamnă lipsa mijloacelor materiale. Această omisiune va duce, în practică, la dificultăți de interpretare și implementare a acestei norme, care se vor răsfrânge asupra celor mai vulnerabili, pentru care accesul la justiție nu este astfel garantat.
- Documentația pentru aprobarea cererilor de asistență juridică gratuită va fi stabilită și anunțată de Decanii Barourilor din țară – această prevedere creează și încurajează o practică neomogenă pe teritoriul țării, cu consecințe negative asupra punerii în aplicare a acestei norme și a eficienței acesteia.

Pentru aceste motive, considerăm că norma metodologică mai sus numită nu respectă principiul facilitării accesului la justiție, ci dimpotrivă îngreunează acest lucru, prin prevederi excesive și neclare. În consecință, **vă solicităm respectuos să luați în considerare renunțarea la această normă și reglementarea activității juridice pro bono direct în Legea avocaturii și în Statutul profesiei avocatului**, astfel încât fiecare avocat să poate decide, motivat, să efectueze activitatea sa în mod gratuit, pentru soț, partener de viață, rude sau pentru persoane pe care avocatul le consideră în dificultate și care nu ar avea posibilitatea achitării onorariului.

Această propunere introduce **conceptul de dificultate, care nu este strict legat de dovedirea unui anumit venit, ci de situația vulnerabilă în care se găsește persoana** – astfel, dăm o notă de moralitate acestui demers, care se adresează situațiilor dificile din punct de vedere al accesului la justiție. Alături de condiția existenței unei situații dificile, introducem și criteriul lipsei mijloacelor de plată a onorariului, dar în varianta pe care o propunem avocatul este cel care apreciază (motivată) asupra acestei condiții.

Alternativ, propunem **modificarea normei metodologice**:

- prin scutirea cazurilor care tratează încălcarea unui drept fundamental al omului de la condiția obținerii aprobării exprese a Decanului. Această sugestie este bazată pe modelul avocaturii pro bono din Italia, unde cazurile de drepturile omului sunt scutite de la condiția îndeplinirii criteriului financiar în vederea aprobării cererii de asistență juridică pro bono.

- sau prin scutirea de la obținerea aprobării exprese a Decanului a cazurilor care privesc doar asistență juridică, nu și reprezentare în instanță. Această sugestie este bazată pe modelul pro

bono francez, unde există două forme de asistență juridică pro bono: sub forma consultanței gratuite *accès au droit*, avocații sunt limitați la simpla informare, ei neputând verifica existența vreunui conflict de interese și nici reprezenta în instanță clienții, însă avantajul acestui sistem este că nu există vreun prag cu privire la venitul minim al particularilor pentru a putea beneficia de un asemenea ajutor și este absolut gratuit; sub forma mecanismului *aide juridictionnelle* însă, avocații trebuie să se înscrie ca și voluntari pentru a li se putea desemna clienți și vor fi plătiți de către stat pentru această muncă, iar particularii trebuie să îndeplinească criteriile cerute de lege. Astfel, un minim acces la justiție ar fi posibil, avocații având posibilitatea să ofere sfaturi juridice gratuite celor aflați în situații vulnerabile.

II. De ce este nevoie de avocatura pro bono?

- **Pragurile minime de obținere a ajutorului public judiciar sunt foarte scăzute** – ajutorul public judiciar se acordă persoanelor al căror venit mediu net lunar pe membru de familie este sub 300 de lei, și este decontat în proporție de 50% pentru cei al căror venit lunar este sub 600 de lei în ultimele două luni anterioare depunerii cererii. Cele două praguri sunt extraordinar de scăzute prin raportare la salariul minim brut pe economie, care a ajuns la 1050 lei în 2015, acestea fiind în plus și micșorate în 2011 de la 600, respectiv 800 de lei. Maniera de dovedire a stării materiale se face cu un număr impresionant de documente, aceasta îngreunând simțitor întreg procesul de obținere a ajutorului. Aceste praguri ar trebui ridicate, iar procesul de obținere a ajutorului ar trebui facilitat. Spre exemplu, în Franța, este scutită de la necesitatea dovedirii venitului persoana care este înregistrată ca primind beneficii sociale de la Fondul Național de Solidaritate sau care primește venitul minim pentru integrare ocupațională (presupunem că motivul scutirii e legat de faptul că statul a certificat deja condiția sa materială și datele există în sistem deja). În plus față de nevoia de creștere a paletei de potențiali beneficiari ai ajutorului public judiciar, devine cu atât mai mult necesară intervenția pro bono a avocaților în acest context în care persoane sărace nu se încadrează pentru a obține ajutorul public judiciar sau nu au capacitatea să îndeplinească toate cerințele birocratice ca să-l obțină.
  - **Dovada lipsei mijloacelor financiare e greoaie și birocratică**
  - **Victimele discriminării adeseori nu beneficiază de ajutorul public judiciar:** art. 17, alin. 3 al OUG nr. 51/2008, „ajutorul public judiciar poate fi refuzat atunci când solicitantul pretinde despăgubiri pentru atingeri aduse imaginii, onoarei sau reputației sale, în condițiile în care acesta nu a suferit vreun prejudiciu material” – în cazuri de discriminare deseori nu se poate dovedi existența unui prejudiciu material – avocatul pro bono acționează în cauze ce țin de schimbare și justiție socială.
  - **Rată mică de acordare a ajutorului public judiciar.** În 2013, în România s-a acordat asistență juridică gratuită în 5.193 de cauze (în alte domenii decât cel penal) la toate instanțele din România (în afara Înaltei Curți de Casație și Justiție) și în toate stadiile procesuale, dintr-un total de 1.960.859 cauze noi înregistrate (în afara celor existente din anii anteriori). Pentru comparație, în 2013, în Franța s-a acordat ajutor public judiciar într-un număr de 100 de ori mai mare de cazuri.
- OBS:** rata persoanelor în risc de **sărăcie** sau excluziune socială în România în 2013 a fost de **40,4%**.
- **Rolul avocatului în apărarea drepturilor omului:** avocatul este indispensabil justiției și justițiabililor și are sarcina de a apăra drepturile și interesele acestora (Statutul din 2011 al profesiei de avocat, art. 7, alin. 1, tezele I și II)

- *Avocatul promovează și apără drepturile și libertățile omului (art. 2, alin. 2, Legea 51/1995); în exercitarea dreptului de apărare avocatul are dreptul și obligația de a stăruii pentru realizarea liberului acces la justiție și pentru un proces echitabil (art. 2, alin. 5)*
- *Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană: avocatul are inclusiv îndatoriri față de public, întrucât profesia liberală și independentă a avocatului este un mijloc esențial de apărare a drepturilor omului în fața Statului și a altor puteri din societate*
- **Libertatea profesiei de avocat**
  - *Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesie. (Art. 1, alin. 1 Legea 51/1995), ceea ce presupune inclusiv libertatea de a lua cauze pro bono*
  - *Onorariile se stabilesc liber între avocat și client, în limitele legii și ale prezentului statut. Este interzisă fixarea de onorarii minime, recomandate sau maxime de către organele profesiei, de către formele de exercitare a profesiei de avocat sau de către avocați (Art. 128, alin. 1). De asemenea, în filosofia Legii nr. 51/1995, onorariul este un drept al avocatului (Art. 31, alin. 1) – drept la care se poate renunța, în virtutea libertății profesiei.*

Ne exprimăm încrederea că veți găsi aceste argumente convingătoare și că veți lua măsurile necesare pentru a garanta accesul efectiv la justiție al tuturor, în special al persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile. Pentru mai multe informații sau pentru alte observații, vă stăm oricând la dispoziție.

Cu considerație,

Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO)

info@actedo.org

www.actedo.org

Calea Dorobanților, nr. 15, ap. 3, 400117, Cluj-Napoca, jud. Cluj

05.05.2017

Cluj-Napoca